

Pridelava medu v rezervnih družinah

Janez Firm, janez.firm@siol.net

Med po navadi pridelujemo v normalno razvitih, močnih družinah v velikih gospodarskih panjih najrazličnejših vrst in mer satja. V večini panjskih sistemov je medišče zgoraj in z matično rešetko ločeno od plodišča, saj na ta način dobimo polovico do dve tretjini več medu, kot bi ga brez nje. Rezervne oz. nove družine in delno matice pa zaradi ekonomičnosti gojimo v manjših enoprostorskih panjih s tremi do sedmimi sati. Ti panji družinam ne omogočajo polnega razvoja, zato čebele ne morejo proizvesti tolikšne količine medu, da bi ga čebelar lahko iztočil. Ko družine v njih prerastejo prostor, jim moramo predvsem v rojilni dobi na različne načine stalno odvzeti moč, da ne izrojiijo in da izrabimo potencial njihovega biološkega razvoja.

Če se nam zgodi, da imamo polne vse gospodarske in rezervne panje, obeta pa se dobra akacijeva, gozdna, lipova ali kostanjeva paša, lahko za nabiranje medu uporabimo tudi rezervne družine.

Sedem do deset dni pred pričakovano pašo iz najmočnejših rezervnih družin odstranimo matico. S tem dosežemo, da v začetku medenja ne bo več nepokrite zalege, ki bi jemala prostor medicini in čas krmilkam, saj se te lahko preusmerijo v nego in nabiranje medu. Če npr. tak 7-satni panj nima več kot pet satov zalege, mu iz šibkejših rezervnih družin dodamo še enega do dva zaležena sata s čebelami, osiromašenim družinam pa pustimo en ali dva sata zalege. Tako si bodo do konca paše toliko opomogle, da jim bomo po potrebi lahko znova odvzemali zalego. Brezmatični družini najpozneje deveti dan po odvzemu matice podremo zasilne matičnike. Če nimamo drugih, ji najlepšega pustimo, sicer pa med zalego vstavimo rojnega ali umetno vzrejenega. Dva tedna po vstavitvi matičnika bo nova matica že zalegala na enem ali dveh satih, paša je končana in med pokrit. Ob normalni paši bo z medom pokritih vseh sedem satov. Točiti moramo takoj, da matici omogočimo prostor za zaleganje in pridelamo do deset kilogramov medu na družino. Pri tem pazimo, da ne izgubimo matice ali da je ne poškodujemo.

Pri tem postopku imamo na voljo več kombinacij, paziti pa moramo na več stvari:

- Matice, predvsem če so že letošnje, lahko prodamo, naredimo rezervne družine ali jih takoj uporabimo za zamenjavo slabih matic.
- Matico zapremo npr. v Debevčevo večnamensko matičnico **brez spremljevalk**. Položimo jo na dno katerega koli panja ali na sate nakladnega panja z normalno zalegajočo matico oz. v brezmatično družino, kar je še najbolje. V eno družino lahko dodamo tudi več matic, vsako v svoji matičnici. Čebele jih bodo oskrbovale, samo približno 20 odstotkov najslabših pa bodo pustile, da umrejo. V brezmatičnem panju bodo najbolj množično obsedale najboljše matice in nam tako pokazale, katere bomo uporabili in katere zavrgli.
- Če pričakujemo dolgotrajnejšo, npr. gozdno pašo, najpozneje po devetih dneh po zaprtju matice podremo vse zasilne matičnike in še teden ali dva počakamo z dodajanjem odbranega matičnika, pred tem pa, če je potrebno, točimo, da se izognemo izgubi ali poškodbi nesprašene matice.
- Če ob točenju ni zalege, družina pa še ni trotovska, nove matice zanesljivo ni. V tem primeru ne smemo dodati stare zaprte matice niti katere koli druge, saj je čebele, ki so v veliki večini že stare, **ne bodo sprejele**. Družino obvezno ometemo enako kot trotovsko ter iz iztočenih satov, zalege in čebel iz drugih družin ter z zaprto matico iz rezerve na drugem mestu naredimo narejenca.
- **Ob zaprtju matice te nikakor ne smemo pustiti v matičnici v tem ali drugem brezmatičnem panju, ki mu nameravamo vcepiti matičnik**. Ta se zaradi feromonov zaprte matice ne bo izlegel ali pa bo matica preprosto izginila oz. jo bodo čebele uničile same. Taka družina šumi le na pol brezmatično, največkrat ne postane niti trotova in po dveh do treh mesecih propade.
- Preostanek zaprtih matic lahko uporabimo za zamenjavo slabih v kateri koli gospodarski ali rezervni družini. Med tri- do štiritedensko ali še daljšo prisilno prekinitvijo zaleganja so se matice spočile, podobno kot ob zimski prekinitvi zaleganja, zato po dodajanju normalno zalegajo, družine pa enako normalno prezimijo. Zalegati začnejo po nekaj dneh.

- Družine, v katerih so se nove matice izgubile, imajo po koncu paše po navadi vse sate zalite z medom, tako da jih lahko iztočimo. Tako lahko v 5-satnem AŽ-prašilčku pridelamo do deset, v 7-satnem AŽ- ali v stiropornem 6-satnem DB-panju pa do petnajst kilogramov sortnega medu. Izguba take družine, ki jo moramo **nujno omesti**, je le delna, saj se je množica njenih čebel vletela v sosednje panje, v katerih bodo nadaljevale nabiranje. Težave imamo lahko le z odvečnim praznim satjem.
- Ker je v brezmatičnih družinah delavnost čebel negotova, je odločilna »nabitost« družine. Zato mora biti tak panj poln čebel in zalege, tako da družina vzdržuje zadostno temperaturo za razvoj zalege, s tem pa tudi za nego medu. Zato je ob morebitni dolgotrajni gozdni paši sredi nje priporočljivo odvzeti kak meden sat, ga iztočiti ter v panj vstaviti kak sat s pokrito zalego. S tem bomo nekaj prostora sprostili za novo medicino oz. mano, ko se bo zalega polegla, hkrati pa prisilili čebele k vzdrževanju visoke temperature, da se ne polenijo. Novi matice smo s tem pripravili nekaj mlajših čebel za njeno oskrbo in oskrbo nove zalege. Jasno pa je, da bomo morali po tednu dni zasilne matičnike podreti.
- Če želimo iztočiti več medu, tega pa nadomestiti s sladkorjem, moramo točiti nekaj dni po začetku zaleganja nove matice, ko je zaležen en sat ali po večini dva, le izjemoma pa trije sati v spodnjem delu, katerih ne točimo. Če čakamo še teden dni, pa bo matica zalegla vsaj štiri sate!
- Če je napovedano slabo vreme, družino po točenju takoj **dokrmimo z vsaj dvema litroma** sladkornega sirupa, da si takoj oblikuje normalno gnezdo in se nemoteno razvija naprej. Ta ukrep je obvezen po kostanjevi oz. lipovi paši. Zaradi tritedenske prekinitve zaleganja nam ni treba dodajati novih čebel, saj je družina še izjemno močna. Čebele so sicer skoraj vse biološko stare, vendar niso izčrpane, ker niso krmile zalege, zato so dovolj dolgožive, da prekinitve zaleganja ne bo vplivala na številčnost zimskih čebel. Postopka pa isto leto nikakor ne smemo ponoviti pri isti družini ali ga prvič izvesti pred pozno hojevo pašo.
- Ob točenju je najbolje najprej previdno poiskati novo matico in jo s testom zapreti v matičnico. Testa naj bo toliko, da je čebele ne bodo mogle osvoboditi prej kot zvečer, ko bomo že končali posege, čebele pa se bodo umirile. Nekaj dni zalegajoča matica namreč še ni povsem »njihova«, zato jo čebele ob vznemirjenju pogosto napadejo. Če opazimo klopčič pretepa, ga takoj razpodimo in matico zapremo.